

КРИТИЧНА НЕОБХІДНІСТЬ

На мить, уявіть себе дитиною, яка знаходиться в інтернаті та чекає, що прийдуть батьки і заберуть її додому. Але мама й тато не приходять. Ні сьогодні, ні завтра, ніколи...

За статистикою, станом на 31 грудня 2018 року в Україні на обліку дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, перебуває 70491 дитина. Тобто кожна 108 дитина в країні є сиротою. Із 70491 сиріт 24 % могли бути усиновлені і лише 2,45% фактично були усиновлені в 2018 році. За 2019 рік, статистика, на жаль, відсутня.

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ

На мою думку, проблематика такої низької статистики усиновлення спричинена наступним.

Сімейним кодексом України передбачено, що якщо на обліку для можливого усиновлення перебувають рідні брати та сестри, вони не можуть бути роз'єднані при їх усиновленні.

Відвідавши інтернат, можна побачити, що багато дітей, які там знаходяться мають рідних братів і сестер, які також перебувають або в цьому інтернаті, або в іншому. Така ситуація не видається дивною, адже у сімей, яких прийнято вважати неблагополучними, зазвичай є декілька нащадків. І якщо батьків позбавляють батьківських прав, то це відбувається відносно всіх дітей, а не вибірково.

Тому, відповідно до вимог законодавства, якщо ви бажаєте усиновити дитину, яка має брата чи сестру, то їх потрібно усиновлювати усіх разом в одну сім'ю.

З одного боку, начебто і гуманно, адже це сприяє збереженню сім'ї та родинних зв'язків між дітьми. З іншого боку, для майбутніх батьків, наважитись на усиновлення – досить складне рішення, а якщо перед ними стоїть вибір усиновити одразу 2-х чи 3-х дітей, важко навіть уявити, які емоції вони переживають та яким труднощам їм доведеться протистояти в майбутньому.

Діти з неблагополучних сімей часто схильні до затримок у емоційному та розумовому розвитку, вони відстають у навчанні та характеризуються

проблемною поведінкою. Відповідно, часу, уваги, зусиль та фінансів для таких дітей потрібно значно більше, ніж для дітей, які від народження росли в здоровій та люблячій сім'ї.

Одна справа віддавати свої життєві сили та енергію одній дитині, яку ви прийняли в свою сім'ю, водночас зовсім інша річ контролювати, навчати, виховувати і лікувати одразу двох або трьох.

Перспектива такого випробування є не надто радісною і може змусити майбутніх батьків взагалі відмовитись від усиновлення, адже прийняття в сім'ю нової дитини — процес майже безповоротний і помилка або неправильний розрахунок своїх сил може мати непоправні наслідки.

Можливо, саме заборона роз'єднання дітей при їх усиновленні призвела до того, що 70% дітей, які могли б бути усиновлені, виховуються опікунами, в прийомних сім'ях (не плутати з усиновленням) та дитячих будинках сімейного типу, а 26,5 % взагалі залишаються в державних інтернатах до досягнення повноліття. Тобто, 96,5% дітей ніколи не знайдуть нові родини, адже майбутні батьки бояться усиновлювати та виховувати їх разом з братами чи сестрами.

Я вважаю, що, зважаючи на ситуацію, яка склалась у нашій державі, необхідно дозволити роз'єднання рідних братів і сестер, якщо їх бажають усиновити різні сім'ї поодиноці. На мою думку, дітям краще жити окремо, але з батьками, ніж з своїми братами та сестрами у інтернаті. При цьому, звісно, вони повинні мати право і можливість підтримувати стосунки один з одним.

ДУМКА ЗАКОНОДАВЦЯ

На даний час, в Сімейному кодексі України зазначено про те, що **за наявності обставин, що мають істотне значення**, суд за згодою органу опіки та піклування може постановити рішення про усиновлення когось із них або усиновлення їх різними особами.

Водночас, Сімейний кодекс не наводить, які саме **обставини мають істотне значення** для роз'єднання рідних братів і сестер. Такі обставини повинен спершу встановити орган опіки та піклування, оскільки він надає згоду на роз'єднання братів і сестер при усиновленні, і з такими обставинами повинен погодитись суд.

У Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей зазначено про те, що **в окремих випадках, за умови, що вичерпані всі можливості влаштування братів і сестер на виховання в одну сім'ю, районна, районна у м. Києві та Севастополі держадміністрація, виконавчий орган міської, районної у місті ради за місцем перебування дитини на місцевому обліку може надати згоду на роз'єднання братів і сестер при усиновленні в разі:**

- коли один з братів, сестер страждає на тяжке захворювання, **що вимагає спеціального догляду за дитиною**;
- усиновлення дитини, яка виховується в дитячому або іншому закладі, в той час, як її **брати, сестри проживають в сім'ях громадян України**;
- **наявності інших обставин, що унеможливають** влаштування дітей на виховання в одну сім'ю, **підтверджених відповідними документами**.

Умови роз'єднання на даний час - це рівняння з багатьма невідомими. Завжди можна стверджувати, що конкретно взятий випадок не є “окремим випадком” і можливості для усиновлення в одну сім'ю не вичерпані. Проте, ці ж критерії, за якими визначається факт вичерпання усіх можливостей, наразі, в національному законодавстві відсутні. Більш того, навіть якщо припустити, що всі ці умови знайдуть своє відображення в нормативно-правових актах, згода на усиновлення “може” бути надана. Тобто може і не бути надана, оскільки це залежить від розсуду органу опіки і піклування.

Враховуючи вищезазначене, вірною є думка, що якщо двоє-троє дітей не хворі на тяжке захворювання, знаходяться в інтернаті і, хоча б теоретично, можуть бути усиновлені в одну сім'ю, то отримання згоди на їх роз'єднання є малоймовірним. Тому, такі діти до повноліття залишаться лише маленькою частиною інтернатної системи, на яку держава виділяє більш як 8 мільярдів на рік (до дитини доходить лише 30 грн. на день).

СУДОВА ПРАКТИКА

На жаль, судової практики, що стосується питань роз'єднання дітей при усиновленні дуже мало і вона, також, не є оптимістичною.

Так, наприклад, Верховний Суд у Постанові **від 17 жовтня 2018 року у справі № 333/3340/16-ц** зазначив про те, що усиновлення допускається тільки у тому випадку, якщо це відповідає інтересам дітей, тобто вони спільно ніколи не проживали або коли їх спільне проживання небажане, у силу хвороби одного з дітей.

Апеляційний суд міста Києва, приймаючи постанову **від 05 лютого 2018 року у справі № 752/20009/17** надав згоду на усиновлення однієї дитини при наявності у неї рідного брата по лінії матері, оскільки цей брат проживав окремо, з бабусею та у дітей була достатньо велика різниця у віці.

Тобто, умови для роз'єднання, викладені в зазначених судових рішеннях, ніколи не будуть застосовані для дітей, які на даний час разом проживають в інтернаті.

Таким чином, заборона Сімейного кодексу на роз'єднання рідних братів і сестер при їх усиновленні лише шкодить дітям і невидимо руйнує їхнє майбутнє.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

На мою думку, необхідно внести зміни до Сімейного кодексу України та вказати, що якщо на обліку для можливого усиновлення перебувають рідні брати та сестри, вони можуть бути роз'єднані при усиновленні. За наявності кандидатів на усиновлення, які виявили бажання усиновити рідних братів і сестер, вони мають пріоритет перед іншими усиновлювачами, незалежно від часу перебування на обліку усиновлювачів. Брати і сестри, які були роз'єднані при усиновленні, мають право знати про наявність рідних братів та сестер і підтримувати спілкування з ними.

НЕВТІШНІ НАСЛІДКИ:

На жаль, дитбудинки негативно впливають на дітей раннього віку, а статистичні данні підтверджують це:

- 55% дітей мають затримку загальних моторних навичок;
- 40% затримку розвитку дрібної моторики;
- 32% затримку розумового розвитку;
- 43% затримку мовленнєвого розвитку;
- 28% затримку емоційного розвитку;
- 44% затримку одразу за трьома і більше показниками.

За статистикою, тільки 10% випускників дитячих будинків можуть впоратись із викликами дорослого життя та мають змогу жити повноцінно; близько 20% випускників інтернатів у віці до 30 років є судимими, 14% займаються проституцією, 10% протягом двох років після випуску вчиняють самогубство, а близько 40% страждають від алкоголізму та наркоманії.

Дана статистика наводиться в Російській Федерації. В Україні вона не ведеться, проте очевидно, що у нас справи не кращі. Наведені цифри це лише статистика, за якою не видно справжню, сумну долю дитини.

Отже, час змін у даній сфері давно настав. Наведені проблеми вказують на те, що законодавцю потрібно діяти рішуче і радикально змінювати умови усиновлення дітей з багатодітних сімей.